
Handläggare	Datum	YTTRANDE
Crister Bäckström, Roslagsvatten	2018-10-15	Diarienummer
Laurel Wakeman, Miljöchef		KS-2018/563

Dnr M2018/01630/Nm

Yttrande från Knivsta kommun – Remiss (SOU 2018:34) om vägar till hållbara vattentjänster

Bakgrund

Regeringen beslutade tillsätta en utredning över kommunens skyldighet att anordna vattentjänster enligt § 6 lagen (2006:412) om allmänna vattentjänster och frågor om små avlopp. Vattentjänsterna beskrivs som försörjning av dricksvatten och bortförande av dagvatten och spillvatten. Ansvar för hållbara vattentjänster tillhör alla. Problem och lösningar inom de olika vattentjänstområdena är sammanlänkade och beroende av varandra. Utgångspunkter för utredningen var att det skulle bli lätt för den enskilde fastighetsägaren att göra rätt, att utreda behovet av en central vägledande myndighet och att föreslå kostnadseffektiva styrmedel som ökar åtgärdstakten för små avlopp och återvinning av näringsämnen. I övrigt belyser utredningen behovet av och möjligheter till att anpassa dagvattenhantering till ett förändrat klimat samt huruvida VA-taxan kan användas för att finansiera anpassningsåtgärder.

Synpunkter på utredningen från Knivsta kommun

Knivsta kommun stödjer och välkomnar utredningens förslag i stort, men vill lämna följande synpunkter:

Nationell plattform för samverkan om hållbara vattentjänster

I dessa tider av klimatförändringar och snabb tillväxt av bebyggelse i regionen, är det mycket angeläget att snarast få till den föreslagna nationella plattformen för att få till en samsyn och gemensamma lösningar för hållbara vattentjänster. Överhuvudtaget är det viktigt att regelverk och bedömningsgrunder för hållbara vattentjänster ordnas centralt för att få till en snabb och rättssäker hantering över hela landet. Detta gäller såväl behovsbedömningar enligt 6 § vattentjänstlagen, krav på kommunala VA-planer för allmänna vattentjänster och förtydligande kring fördelning av ansvar för dessa tjänster, framtagande av vattenskyddsområden, dagvattenlösningar vid skyfall och hur dessa ska finansieras samt avloppsdeklarationer, hur dessa ska upprättas och hur de ska hanteras av tillsynsmyndigheterna. I den nationella plattformen bör även SGU och SMHI ingå, eller adjungeras, för att få med kompetensen kring klimatförändringar och hur skyfall påverkar markförhållanden och därmed byggnaders och andra anläggningars hållfasthet.

Behovsbedömning i 6 § vattentjänstlagen

Förtydliganden och avgränsningar önskas kring hur man ska avgöra behovet i en grupp av fastigheter, när behoven skiljer mellan olika enheter inom samma område.

Då avrinningsområden och VA-huvudmännen ofta spänner över flera kommuner och länsstyrelser är det viktigt att samma bedömningsgrunder gäller oavsett geografiskt område.

För att underlätta likartad bedömning bör en gemensam detaljerad översvämningsskarta tas fram centralt som gäller i hela landet. Ansvaret för detta bör tilldelas en central myndighet, t.ex. SGU eller SMHI. Ansvar för vägledning kring hur kartan ska användas vid tillsyn samt vid bedömning av planer och bygglov bör diskuteras i den nationella plattformen för hållbara vattentjänster som utredningen föreslår.

Om fastighetsägare själva anlägger gemensamhetsanläggning och kommunen accepterar det som lösning – vad med det nya förslaget hindrar att ansvaret för anläggningen faller tillbaka på VA-huvudmannen om samfälligheten/fastighetsägarna inte längre vill driva verksamheten? För att bli en hållbar lösning behöver det enskilda ansvaret bestå även när fastighetsägare inte längre vill driva anläggningen. Kan kommunen enligt förslaget kräva att anläggningen ska fortsätta drivas enskilt, t.ex. genom tillsyn och förelägganden?

Av det nya tillägget i §6 framgår att en vattentjänst, även dricksvatten, ska kunna lösas på annat sätt än genom en allmän anläggning. Knivsta har många områden som med dagens lagstiftning betraktas som § 6 men där man kan ifrågasätta skäligheten att bygga ut till dessa. Det kan röra sig om perifera områden som enbart består av fritidsbebyggelse eller områden som kommunen inte bedömer som lämpliga att omvandlas till permanent bebyggelse. En översyn av §6 som möjliggör att VA kan lösas på annat sätt än genom en allmän lösning välkomnas därför och ses ur ett helhetsperspektiv som en samhällsmässigt mer hållbar lösning.

Det är viktigt att belysa behovet av enskilda dricksvattenanläggningar. I de fall då det finns brist på grundvatten behövs bedömningsgrunder för när behov finns enligt § 6 och inte, vilka mängder vatten som anses täcka behoven, och även om lagstiftningen ska vara teknikneutral. Vilken instans ska avgöra om det finns ett behov av en allmän dricksvattenanläggning eller om krav kan ställas på den enskilde att lösa sitt behov genom bästa möjliga teknik (t.ex. snålspolande, avsaltningsanläggningar mm)? Det är oklart om det nya förslaget innebär att kommunen har rätt att avgöra när det finns ett behov av en allmän anläggning och vilka tekniska lösningar som kan ge en motsvarande lösning, och även vad som ska ingå i bedömningen av "den mest samhällsekonomiskt gynnsamma lösningen".

Införande av avloppsdeklaration

Avloppsdeklarationerna som är föreslagna i utredningen skulle på sikt ge bra underlag för bedömningen av behov inom utbyggnadsområden, bidra till den långsiktiga planeringen i kommuners översiktsplaner, och öka takten på åtgärder av små avlopp.

Kravet på avloppsdeklarationer riskerar dock att upplevas som en tung börda för den enskilde fastighetsägaren. Det är därför av största vikt att bedömningsgrunderna blir likartade över hela landet och rättssäkra. För att uppnå detta behövs en gemensam utbildning för och certifiering av de parter som ska upprätta avloppsdeklarationerna så att tillsynsmyndigheterna kan lita på deklarationerna som lämnas in. Det är önskvärt med tillsynsvägledning kring gemensamma bedömningsgrunder för landets tillsynsmyndigheter vid avläsningen av deklarationerna. Eventuellt skulle ett digitalt system kunna avläsa deklarationerna centralt för att underlätta tolkningen.

I väntan på att utbildningen och certifieringsprocessen är på plats, finns redan möjlighet att motivera enskilda fastighetsägare att åtgärda sina äldre små avlopp genom tillsynsavgiften som vissa kommuner använder för att bedriva tillsyn på äldre enskilda avlopp. Många kommuner nyttjar inte denna möjlighet fullt ut utan kallar denna tillsyn "inventering" och bekostar dessa inventeringar helt eller delvis med skattemedel, vilket går emot principen om att förorenaren betalar. Detta utgör en fördelningspolitisk ojämlikhet över landet. Det skulle därför vara bra med tydligare vägledningen centralt angående vikten av att använda en

tillsynsavgift som verkligen täcker kostnaderna för inventeringar och tillsyn, för att få till en snabbare åtgärdstakt på de äldre avloppsanläggningarna.

Kretsloppsåtgärder

För att få till hållbara lösningar för kretsloppsanpassning av avlopp behövs en tydlig värdegemenskap för nyckelaktörer samt politiskt och juridiskt stöd både för att identifiera, och för att kunna kräva, bästa möjliga teknik samt för att på ett rättvist sätt fördela ansvar och risk. För att få till denna värdegemenskap krävs resurser i form av tid, pengar och bred kunskap ifrån flera perspektiv. Det är därför angeläget att snarast få till den föreslagna nationella plattformen för hållbara vattentjänster.

Anpassningsåtgärder för dagvattenhanteringen

Dagvattenhanteringen behöver analyseras och ansvaret fördelas genom de föreslagna kraven på kommunala VA-planer. Praktiska lösningar bör beslutas dels i samhällsplaneringsprocesserna, och dels genom effektiva åtgärder inom befintlig bebyggelse. För att uppnå en hållbar dagvattenhantering måste man skilja mellan lösningar för normala flöden och hantering av skyfall. Hantering av normala flöden kan hanteras av de allmänna dagvattenanläggningarna i och ovan mark men för att hantera skyfall behövs andra åtgärder som ligger utanför VA-huvudmannens rådighet, t.ex. att skapa ytor som temporärt kan härbärgera stora volymer vatten vid kraftiga skyfall. Dessa temporära översvämningssytor kan vara gator, torg, parker, fotbollsplaner etc. Sådan mark kan inte räknas som en del av den allmänna VA-anläggningen och varken planeringen eller det praktiska utförande kan utföras av VA-huvudmannen. VA-taxor löser därför inte finansieringen.

Vid ett skyfall påverkar hela avrinningsområdet flödet nedströms medan endast en del av den ytan ingår i verksamhetsområdet. Om alla åtgärder skulle bekostas av VA-kollektivet skulle detta ge en sned kostnadsfördelning. Vissa delar av åtgärderna inom befintliga eller blivande allmänna VA-områden skulle kunna finansieras genom fondering av medel från VA-taxorna för framtida investeringar, medan andra delar av kostnaden bör belasta skattekollektivet som omfattar hela det geografiska området i respektive kommun.

Många effektiva åtgärder vidtas lämpligen av och hos andra aktörer än VA-huvudmannen, exempelvis fastighetsägare i och utanför tätorten, gatuhållare och samhällsplanerare.

Knivsta kommun delar därför Svenskt vattens ståndpunkt, dvs. att kommunen och VA-huvudmannen utgör delvis olika parter. De som betalar avgifter för den allmänna VA-anläggningen är de som utgör avgiftskollektivet och endast kostnader för att ordna och driva va-anläggningen får belasta kollektivet. Kostnaderna för åtgärder i delar av kommunen som inte ingår i verksamhetsområde för VA, dvs kostnader inom områden som ligger utanför kollektivets fysiska verksamhetsområde, kan inte belasta VA-kollektivet utan dessa åtgärder behöver finansieras med skattemedel eller på annat sätt.

För hållbar dagvattenhantering behövs både klok stadsplanering framåt som kommunen ansvarar för enligt PBL och lokala åtgärder i befintlig bebyggelse som genomförs av kommunen eller privata markägare. Större tydlighet önskas i lagstiftningen angående vilka krav som kommunens planerhet, bygglovshandläggare och tillsynsmyndighet kan ställa på markägare för att anpassa ny och befintlig bebyggelse till förväntade klimatförändringar.

Klas Bergström
Kommunstyrelsens ordförande, Knivsta kommun